

სადაზღვევო კომპანიების, როგორც საქართველოს ეკონომიკის ინვესტირების წყაროს გამოყენების პერსპექტივები

თენგიზ ვერულავა
მედიცინის აკადემიური დოქტორი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

თეონა ელიაშვილი
სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო,
აგროდაზღვევის პროგრამის ანგარიშთა მმართველი

გამოქვეყნდა რეცენზირებად სამეცნიერო ჟურნალში "ჯანდაცვის პოლიტიკა და დაზღვევა" N 1 2015.

ციტირება: თენგიზ ვერულავა, თეონა ელიაშვილი. „სადაზღვევო კომპანიების, როგორც საქართველოს ეკონომიკის ინვესტირების წყაროს გამოყენების პერსპექტივები“. *ჯანდაცვის პოლიტიკა და დაზღვევა*, №1 (2015).

<http://hepoin.com/index.php/component/k2/item/35-insurance>

შესავალი

მსოფლიოში, კაპიტალის ბაზარზე, ძირითად მოთამაშე ინსტიტუციურ ინვესტორებს შორის წარმოდგენილია სადაზღვევო ორგანიზაციებიც. მსოფლიო პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ სადაზღვევო კომპანიები ფინანსური რესურსების მნიშვნელოვან აკუმულირებას ახდენენ. ამდენად, სადაზღვევო ინდუსტრია ერთ-ერთი წამყვანი სექტორია ეკონომიკური განვითარებისთვის. სადაზღვევო კომპანიების მიერ, ფინანსური რესურსების მობილიზება და შემდგომ, მათი გარდაქმნა ინვესტიციებად, სადაზღვევო სექტორს აქცევს მნიშვნელოვან ფინანსურ წყაროდ ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში (Бажанов 2012).

ევროპული სადაზღვევო კომპანიების აქტივების დაახლოებით 60 % არის სამთავრობო და კორპორატიულ ობლიგაციებში (Wyman 2013). ამ ინვესტიციების მეშვეობით სადაზღვევო სექტორი თამაშობს მნიშვნელოვან როლს ეკონომიკაში. სადაზღვევო კომპანიები ახდენენ მცირე და საშუალო საწარმოების პირდაპირ დაკრედიტებას, ინვესტიციებს ინფრასტრუქტურაში, იპოთეკურ სესხებში, უძრავ ქონებაში, კერძო ინვესტიციებში (Wyman 2013).

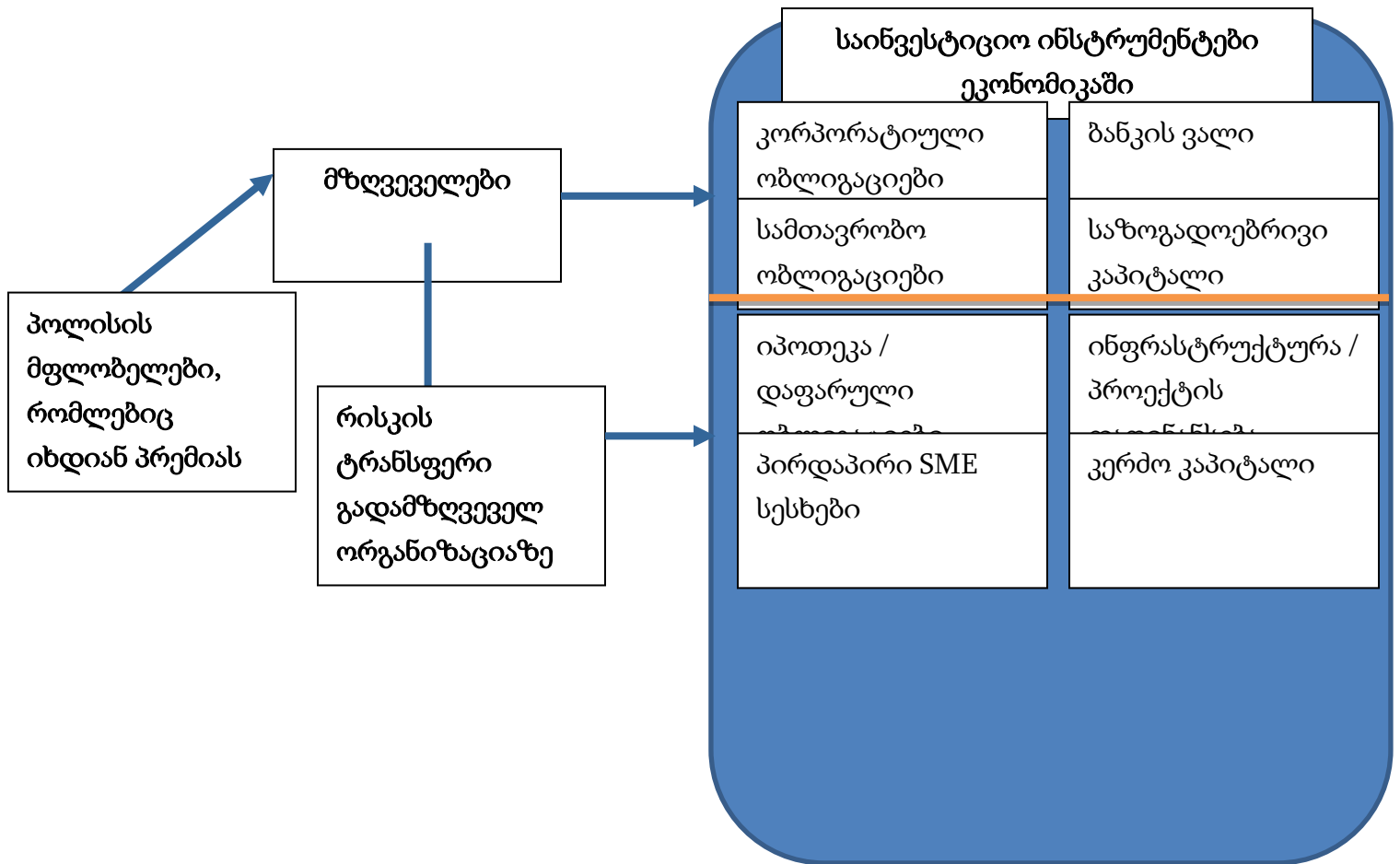
წამყვან ინდუსტრიულ ქვეყნებში, საფონდო ბაზრებზე, უამრავი ფინანსური ინსტიტუტია წარმოდგენილი, რომელთა შორის ყველაზე მეტ ინვესტირებას, სწორედ სადაზღვევო კომპანიები ახდენენ. ამდენად, ყველა განვითარებულ ფინანსურ ბაზარზე, სადაზღვევო კომპანიები ერთ-ერთ ძირითად ინსტიტუციურ ინვესტორებს წარმოადგენენ. საქართველოს საფონდო ბირჟაზე (სსბ) კი დღეისათვის, 7 მოქმედი კომპანიიდან არც ერთი წარმოადგენს სადაზღვევო ორგანიზაციას (საქართველოს საფონდო ბირჟა 2014), მაგრამ აღსანიშნავია, რომ სსბ დაფუძნდა 1999 წლის 12 იანვარს წამყვანი საბროკერო კომპანიების, კომერციული ბანკების, სადაზღვევო კომპანიებისა და საინვესტიციო ფონდების ინიციატივით.

სადაზღვევო რეზერვები წარმოადგენს ინვესტირების ძირითად წყაროს, რასაც სიცოცხლის დაზღვევა და საპენსიო ფონდები (საპენსიო დაზღვევა) უზრუნველყოფს გრძელვადიანი დაფარვით. 1980-2009 წლებში დიდ ბრიტანეთში საპენსიო აქტივების წილი მთლიან შიდა პროდუქტში (მშპ) გაიზარდა 20 %-დან 80 %-მდე, ხოლო სადაზღვევო კომპანიების აქტივები კი — 20 %-დან 100 %-მდე (City of London Corporation 2011). ამავე დროს, საპენსიო ფონდებმა და სადაზღვევო კომპანიებმა დაიწყეს ინვესტიციების ჩადება აქციებში, კორპორატიულ ობლიგაციებში.

საქართველოში სიცოცხლის დაზღვევის მოზიდული პრემიის წილი მშპ-ში, 2008 წლიდან 2013 წლამდე, შემცირებულია 20 %-ით და შეადგენს 0,05 %-ს, ხოლო საპენსიო ფონდებში განხორციელებული შენატანების წილი კი, ამავე პერიოდში, 55 %-ით არის შემცირებული და მხოლოდ 0,01 %-ს შეადგენს მშპ-ში (სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური 2014). კონტინენტურ

ევროპაში ისტორიულად ინსტიტუციური ინვესტორები შედარებით მცირეა, რადგან PAYG (pay-as-you-go) სისტემის გაფართოება საპენსიო ფონდების შემცირებას იწვევდა (City of London Corporation 2011).

სქემა №1. სადაზღვევო ინვესტირების სქემა ეკონომიკაში

წყარო: "Insurance companies and the financial crisis", OECD, March 2010; Bank for International Settlements; EIOPA; Eurostat; Economist Intelligence Unit; ECBC; Insurance Europe and Oliver Wyman analysis.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აქტუალურია ქართული სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო შესაძლებლობების გაუმჯობესება. ამ მხრივ, მნიშვნელოვანია საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინება, სადაც საინვესტიციო საქმიანობის ერთ-ერთ მთავარ წყაროს სადაზღვევო კომპანიები შეადგენენ. კვლევის მიზანია სადაზღვევო ფონდების, როგორც საქართველოს ეკონომიკის ინვესტირების წყაროს, განვითარების პერსპექტივების შესწავლა.

მიზნის შესაბამისად განსაზღვრულია შემდეგი ამოცანები:

- საქართველოს სადაზღვევო სექტორში საინვესტიციო პოტენციალის და საინვესტიციო საქმიანობაზე მოქმედი ფაქტორების ანალიზი;
- სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო საქმიანობის შედეგების ანალიზი;
- სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის განვითარების მეშვეობით მზარდი გრძელვადიანი სადაზღვევო ინვესტირებისთვის პერსპექტივების შეფასება და განვითარების მთავარი პრობლემის გამოვლენა დაზღვევის შესაბამის ბაზარზე.

მეთოდოლოგია

კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძველია სადაზღვევო ინვესტიციების შესახებ არსებული ქართული და უცხოური ლიტერატურა, პერიოდული ბეჭდვითი გამოცემების სტატიები, ინტერნეტით მოძიებული მონაცემები. გამოყენებულ იქნა საქართველოში არსებული, სტატისტიკის (საქსტატი) და დაზღვევის ზედამხეველობის (სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური) სამსახურების და საქართველოს ეროვნული ბანკის (სებ) შესაბამისი მასალები, რაც ძირითადად, მოიცავს მონაცემებს საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) შესახებ, საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკურ და ფინანსურ მაჩვენებლებს, არასახელმწიფო საპენსიო დაზღვევის სტატისტიკურ მაჩვენებლებს. ამ მონაცემების საფუძველზე, განხორციელდა სტატისტიკური ტენდენციების წარმოდგენა საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის მიმდინარე საინვესტიციო საქმიანობის შესახებ, სადაზღვევო ინვესტიციების ძირითადი წყაროების, სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის ბაზრების განვითარების თავისებურებების კვლევა და სექტორის ფინანსური მდგომარეობის შეფასება კოეფიციენტური ანალიზის მეშვეობით.

თვისებრივი კვლევის ფარგლებში განისაზღვრა ხუთი სადაზღვევო კომპანიის („ალდაგი ბი სი აი“, „ჯი პი აი ჰოლდინგი“, „ირაო“, „აი სი ჯგუფი“, „ალფა“) წარმომადგენლების, ფინანსური მენეჯერების სიღრმისეული ინტერვიუ,

გამოკითხვა, ამავე ორგანიზაციების მიერ განხორციელებული საინვესტიციო პროექტების, კაპიტალდაბანდებების და ზოგადად, სადაზღვევო ინვესტიციების შესახებ, მისი განვითარების ხელშემშლელი თუ ხელშემწყობი ფაქტორების გამოვლენის და დადგენის მიზნით. ხუთი მზღვეველი ორგანიზაციიდან კვლევაში მონაწილეობა მხოლოდ ერთმა კომპანიამ მიიღო, რომლის ფინანსური ანგარიშგების მენეჯერთანაც ჩატარდა სიღრმისეული ინტერვიუ, დაახლოებით, 30 წუთიანი ხანგრძლივობით. დანარჩენმა ოთხმა კომპანიამ არ ისურვა კვლევაში მონაწილეობა.

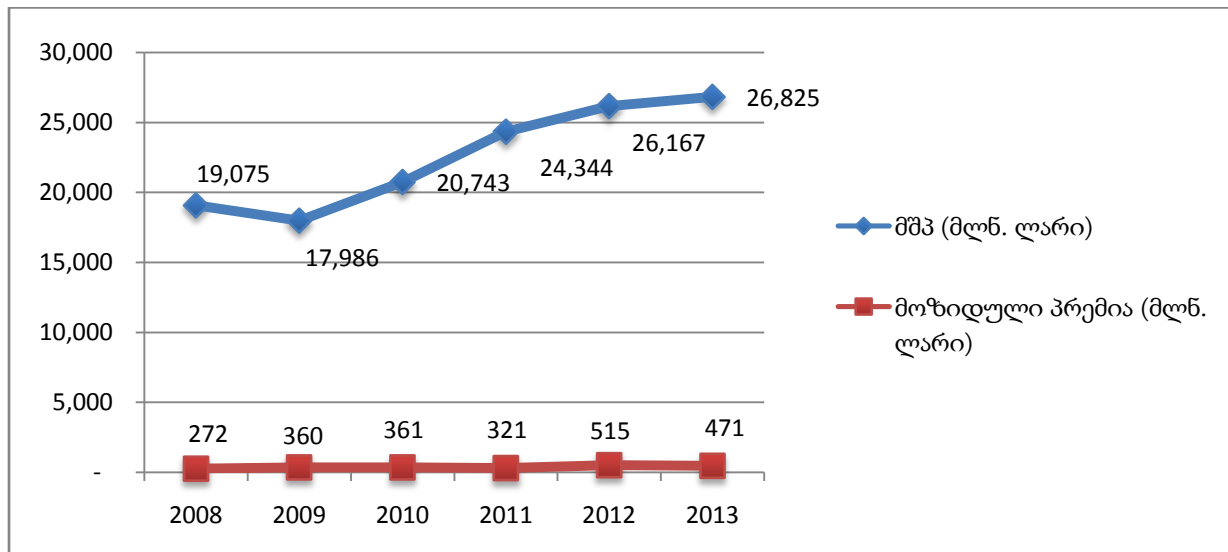
კვლევის შედეგები

საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო საქმიანობის ანალიზი

საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო ანალიზი საბაზრო ეკონომიკის განსხვავებულ მოდელებთან შედარებით, სადაზღვევო ინვესტიციების შესაძლებლობები და ხარისხი, მისი წვლილი ეროვნული ეკონომიკის განვითარებაში, ფასდება ცალკეული ფაქტორებით, რომლებიც აანალიზებს სადაზღვევო ბაზრის მასშტაბს და სტრუქტურას.

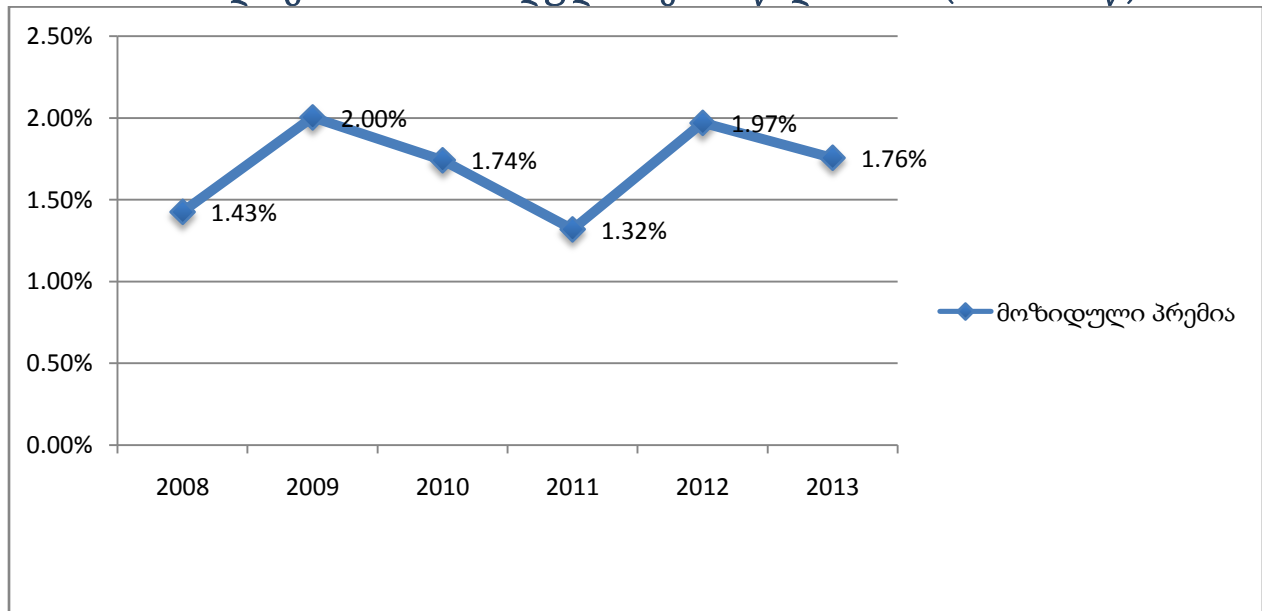
ქვეყნის ეკონომიკის ინვესტირებაზე სადაზღვევო კომპანიების გავლენის ფაქტორი დადებითად რომ შეფასდეს, უნდა იყოს მდგრადი და სწრაფად მზარდი, მაგრამ საქართველოს სადაზღვევო სექტორს პრემიების დაბალი მოცულობა აქვს — 471 150 341 ლარი (2013), რაც მშპ-ის 1,76 %-ს შეადგენს (*იხ. დიაგრამა N^o1 და დიაგრამა N^o2*). ბაზრის მიღწეული მოცულობის დონე არ შეესაბამება ქვეყნის ინდუსტრიის განვითარების პარამეტრს — მშპ-ს 5 % (განვითარებულ ქვეყნებში) და ვერ აღწევს საბჭოთა პერიოდის დონემდეც — 3,3 %-ს (Бажанов 2012).

დიაგრამა №1. მოზიდული პრემიის სტრუქტურა მშპ-სთან მიმართებით.
საქართველო (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი.

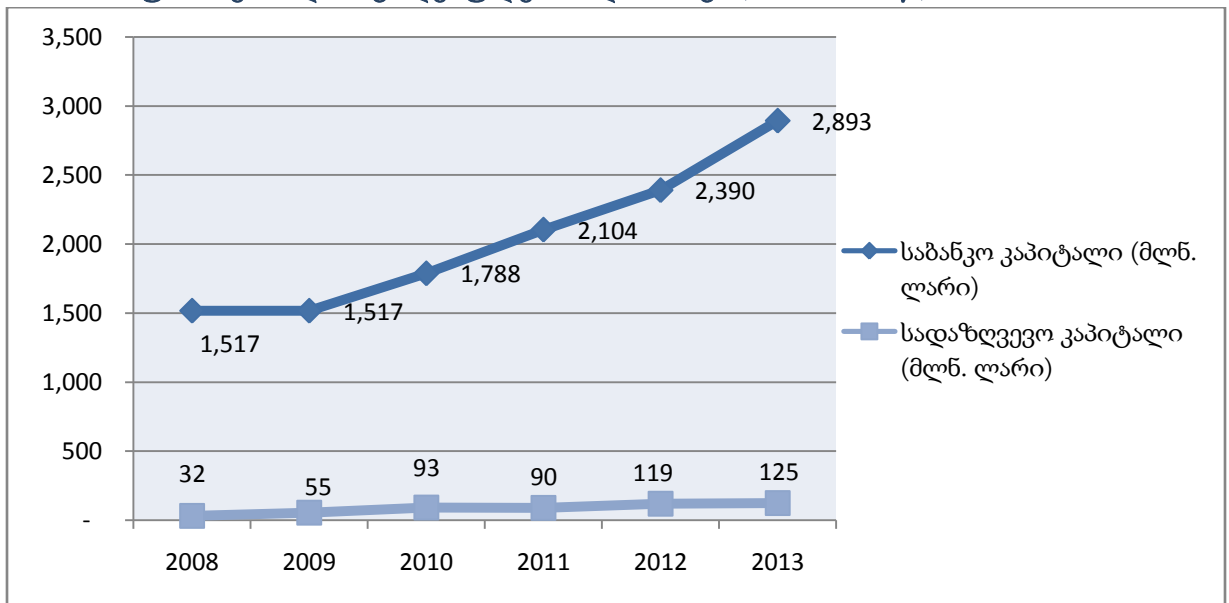
დიაგრამა №2. მოზიდული პრემიის წილი მშპ-ში (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://insurance.gov.ge/Page3.htm>. საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი. ვებ-გვერდი. http://geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo.

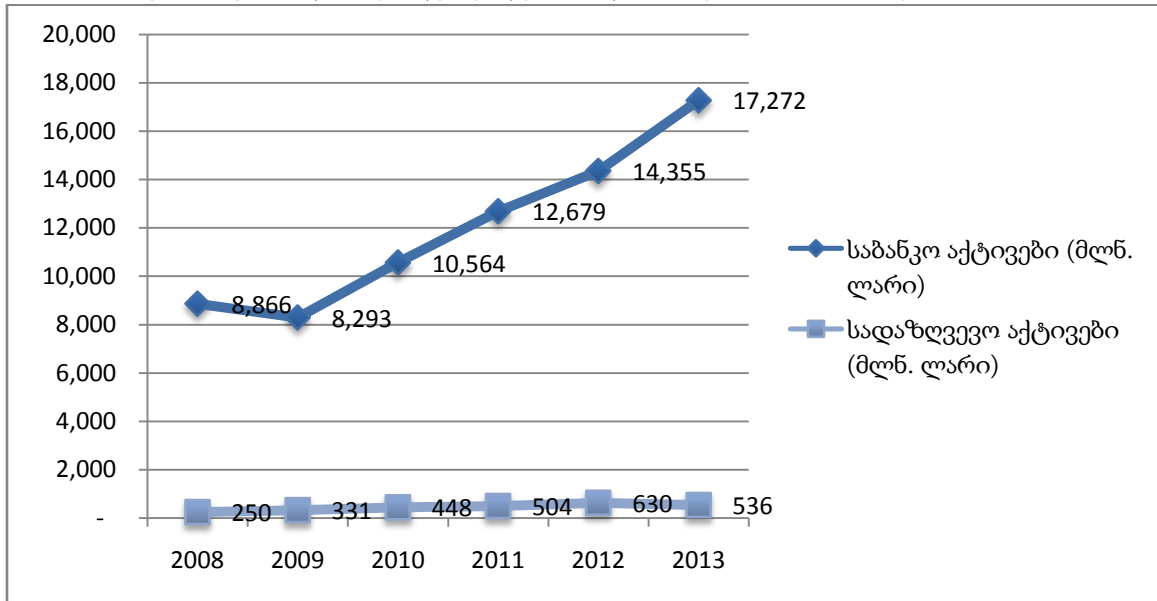
საქართველოში სადაზღვევო სექტორს, გლობალური ტენდენციებისგან განსხვავებით, აქვს გაცილებით უფრო დაბალი კაპიტალიზაცია, ვიდრე საკრედიტო დაწესებულებებს (ბანკებს), რომელთა საშუალო მაჩვენებელი, კვლევის საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში (2008-2013 წ.), შესაბამისად ტოლია: ერთი სადაზღვევო კომპანია — საშუალოდ, 6 მლნ. ლარი სააქციო კაპიტალი, ერთი კომერციული ბანკი — საშუალოდ, 2 015 მლნ. ლარი სააქციო კაპიტალი (იხ. დიაგრამა №3). რაც შეეხება აქტივების მოცულობას, 2008-2013 წლებში, საშუალოდ, ერთი კომერციული ბანკის აქტივები, თითქმის 45-ჯერ აღემატება ერთი სადაზღვევო კომპანიის აქტივების საშუალო მაჩვენებელს (იხ. დიაგრამა №4). ამის გამო, საქართველოში საბანკო სექტორი ფინანსური ბაზრის მთავარი მოთამაშეა.

დიაგრამა №3. ბანკებისა და სადაზღვევო კომპანიების სააქციო კაპიტალის ურთიერთდამოკიდებულების დინამიკა (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები. სებ. საბანკო ზედამხედველობა.

დიაგრამა №4. ბანკებისა და სადაზღვევო კომპანიების აქტივების ურთიერთდამოკიდებულების დინამიკა (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები. სებ. საბანკო ზედამხედველობა.

სადაზღვევო რეზერვების განთავსების სტრუქტურა

სადაზღვევო კომპანიები საინვესტიციოდ, ძირითადად, გამოიყენებენ დროებით თავისუფალ, საკუთარ და ნასესხებ სახსრებს. საკუთარ საშუალებებთან ერთად, გამოიყენება სადაზღვევო რეზერვებიც, რომლებიც დადგენილია სადაზღვევო ორგანიზაციებისთვის საქმიანობის განსახორციელებლად. დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახური განსაზღვრავს რეზერვების შექმნის წესს, რომლის თანახმად, მზღვეველი ვალდებულია შექმნას სადაზღვევო რეზერვები არასიცოცხლის, სიცოცხლისა და არასახელმწიფო საპენსიო დაზღვევის მიზნით.

სადაზღვევო ორგანიზაციების რეზერვები იყოფა შემდეგ სახეებად: სიცოცხლის დაზღვევის რეზერვები და სიცოცხლის დაზღვევის გარდა დაზღვევის სხვა სახეების რეზერვები (დაზღვევის რისკობრივი სახეები) (ვერულავა, სალექციო კურსი "სადაზღვევო საქმე". სადაზღვევო რეზერვები 2012).

სადაზღვევო კომპანიების რეზერვებს გააჩნიათ ეკონომიკური „ხასიათი“ და წარმოადგენენ ინვესტირების წყაროს. საქართველოს კანონის დაზღვევის შესახებ, მესამე თავის, მე-13 მუხლის (მზღვეველის ფინანსური სიმყარის უზრუნველყოფის პირობები), პირველი პუნქტის მიხედვით, მზღვეველის ფინანსური სიმყარის უზრუნველყოფის საფუძველია მისი კაპიტალის, სადაზღვევო რეზერვებისა და გადაზღვევის სისტემის არსებობა. ამავე კანონის, მე-16 მუხლის, მზღვეველის გადახდისუნარიანობის გარანტიები, მეორე პუნქტის თანახმად, მზღვეველმა რეზერვების დასაფარავად დასაშვები აქტივები უნდა შეარჩიოს დივერსიფიკაციის, დაბრუნებადობის, სარგებლიანობისა და ლიკვიდურობის პირობებით (სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური 2014).

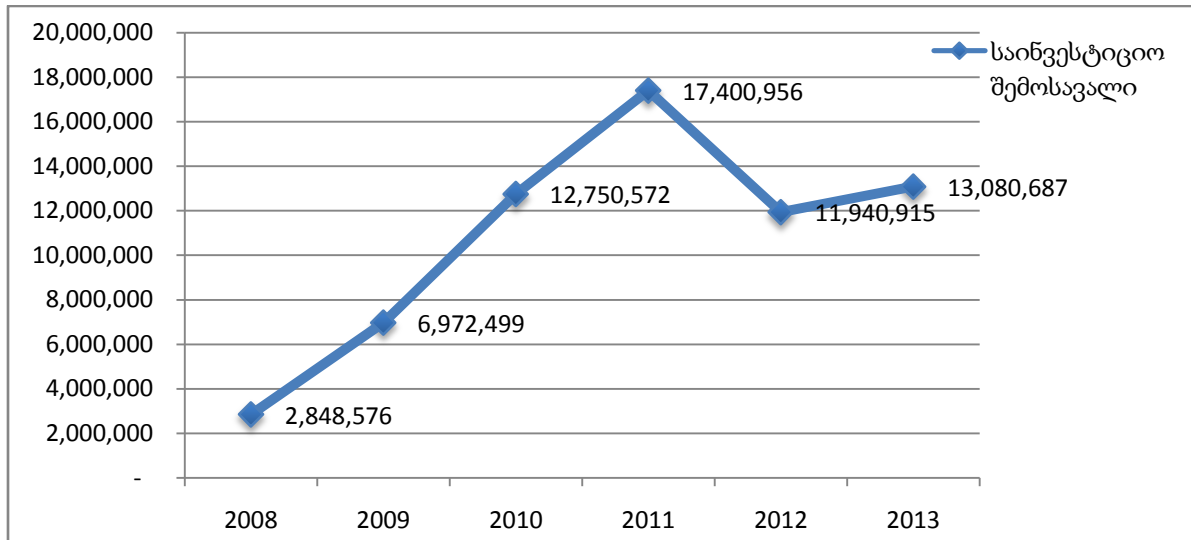
სადაზღვევო რეზერვების საინვესტიციო შესაძლებლობები დამოკიდებულია სადაზღვევო კონტრაქტის ტიპზე — მოკლევადიანია თუ გრძელვადიანი. სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო საქმიანობისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია სიცოცხლის დაზღვევა, მისი გრძელვადიანი „ბუნებიდან“ გამომდინარე.

საინვესტიციო საქმიანობის ფინანსური შედეგები

საქართველოს დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახურის ფინანსური მონაცემების საფუძველზე, კვლევის საანგარიშგებო პერიოდში (2008-2013 წ.), სადაზღვევო კომპანიების მიერ განხორციელებული საინვესტიციო საქმიანობის შედეგად მიღებულმა ჯამურმა შემოსავალმა 129,99 მლნ. ლარი შეადგინა (*იხ. დიაგრამა №5*). ამავე მონაცემებზე დაყრდნობით, კვლევის შედეგად ვლინდება საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის საინვესტიციო საქმიანობის გარკვეული დადებითი ტენდენცია — 2008-2011 წლებში მიღებული შემოსავლები არის სტაბილურად მზარდი. მიუხედავად იმისა, რომ 2012 წელს შესაბამისი კოეფიციენტი მნიშვნელოვნად იკლებს, წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით (31 %-ით), 2013 წლიდან კვლავ ზრდის ტენდენცია ფიქსირდება და საინვესტიციო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი 13,08 მლნ. ლარს შეადგენს, რაც არის 10 %-იანი მატება 2012 წელთან შედარებით. ხოლო 2008 წლიდან (საანგარიშგებო პერიოდის დასაწყისი) 2013

წლამდე კი შემოსავლები სადაზღვევო ინვესტიციებიდან, გაცილებით მეტი, 98 %-ით არის გაზრდილი.

დიაგრამა №5. საინვესტიციო შემოსავალი (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://insurance.gov.ge/Page3.htm>.

კვლევის საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში (2008-2013 წ.), საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო აქტივების შესწავლის საფუძველზე ვლინდება, რომ სადაზღვევო საინვესტიციო ინსტრუმენტების ყველაზე დიდი ნაწილი (57 %) მიმართულია საბანკო ანგარიშებზე დეპოზიტებში (იხ. დიაგრამა №6). 26 %-ს შეადგენს შვილობილ კომპანიებში განხორციელებული ინვესტიციები და სადაზღვევო აქტივებში საინვესტიციო ინსტრუმენტების განთავსების თვალსაზრისით, იკავებს მე-2 პოზიციას. ამის საპირისპიროდ, მკვეთრად დესტრუქციული ტენდენცია ახასიათებს მეკავშირე კომპანიებში განხორციელებულ ინვესტიციებს, რომელიც 2013 წლის მონაცემებით - 1,07 მლნ. ლარს შეადგენს და კვლევის საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაშიც (2008-2013 წ.), ეს მონაცემი არის უარყოფითი, რაც 251 180 ლარს უტოლდება (იხ. ცხრილი №1). შედეგად, მისი წილი სადაზღვევო საინვესტიციო აქტივებში 0 %-იანია. 7-7 % ნაწილდება საინვესტიციო ქონებასა და გაცემულ სესხებზე. ხოლო, გასაყიდად არსებულ ფინანსურ აქტივებსა

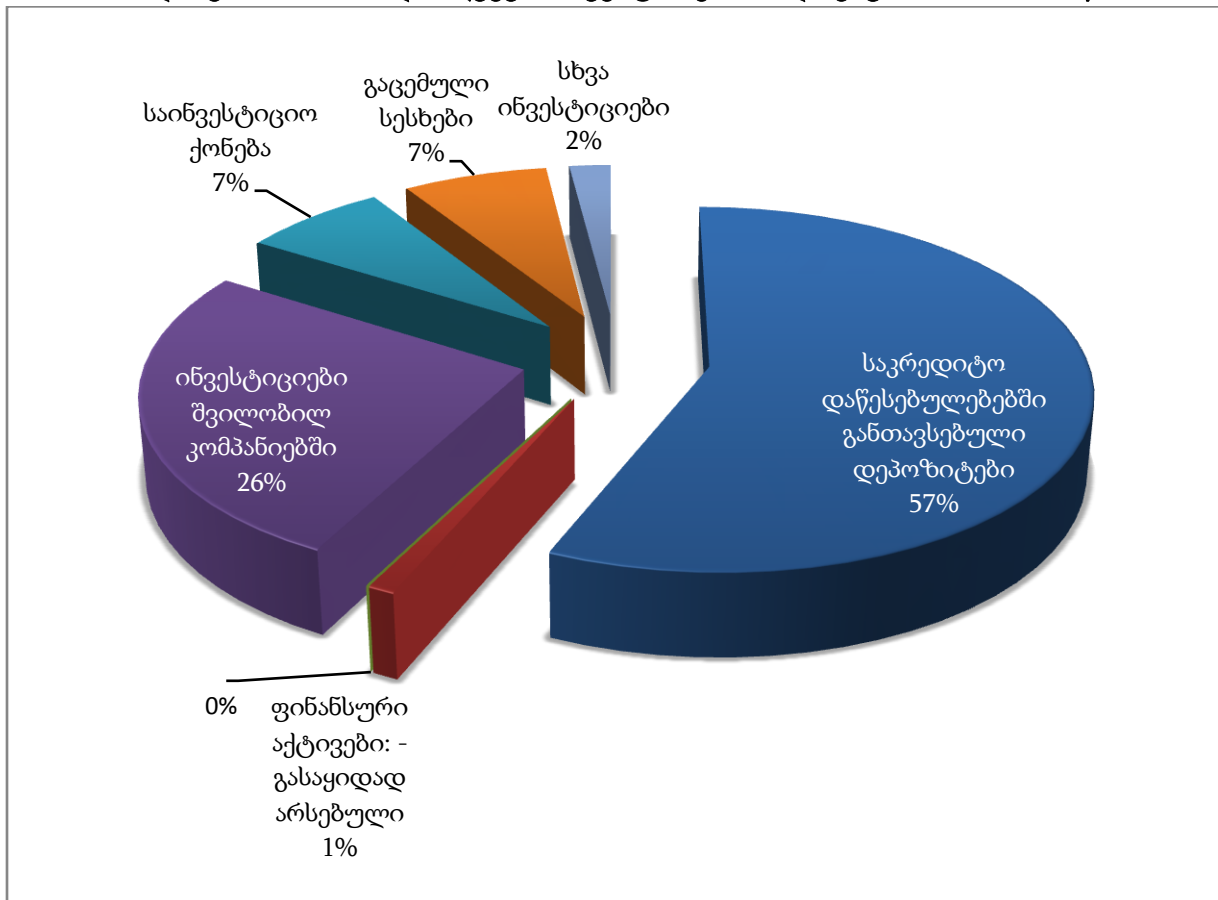
და სხვა დანარჩენ ინვესტიციებს უმნიშვნელო ნაწილი, 1 % და 2 %, უკავია სადაზღვევო საინვესტიციო აქტივებში.

ცხრილი №1. შემოსავალი საინვესტიციო საქმიანობიდან (2008-2013 წ.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	სულ
საკრედიტო დაწესებულებებში განთავსებული დეპოზიტები	2640 330	5323 529	9341 248	6706 533	6944 339	5746 170	36702 149
ფინანსური აქტივები: - გასაყიდად არსებული	(12 696)	59 534	(12 126)	815 789	(10 367)	(44 641)	795 494
ფინანსური აქტივები: - დაფარვის ვადამდე მფლობელობაში არსებული	-	-	-	-	-	-	-
ფინანსური აქტივები: - რეალური ღირებულებით ასახული მოგებაში ან ზარალში ასახვით			-	-	-	-	-
ინვესტიციები მეკავშირე კომპანიებში	-	-	1 046	6 323	808 533	1067 082	251 180
ინვესტიციები შვილობილ კომპანიებში			2387 366	7736 980	359 064	7 041 257	16 806 539
საინვესტიციო ქონება	46 800	18 101	12 652	979 553	3635 349	-	4 692 455
გაცემული სესხები	174 142	401 533	1020 385	1071 997	785 124	1 404 983	4 858 164
სხვა ინვესტიციები	-	1169 802	-	83 780	137 000	-	1 390 582
შემოსავალი ინვესტიციებიდან	2848 576	6972 499	12750 572	17400956	11940915	13080 687	64 994 204

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://insurance.gov.ge/Page3.htm>.

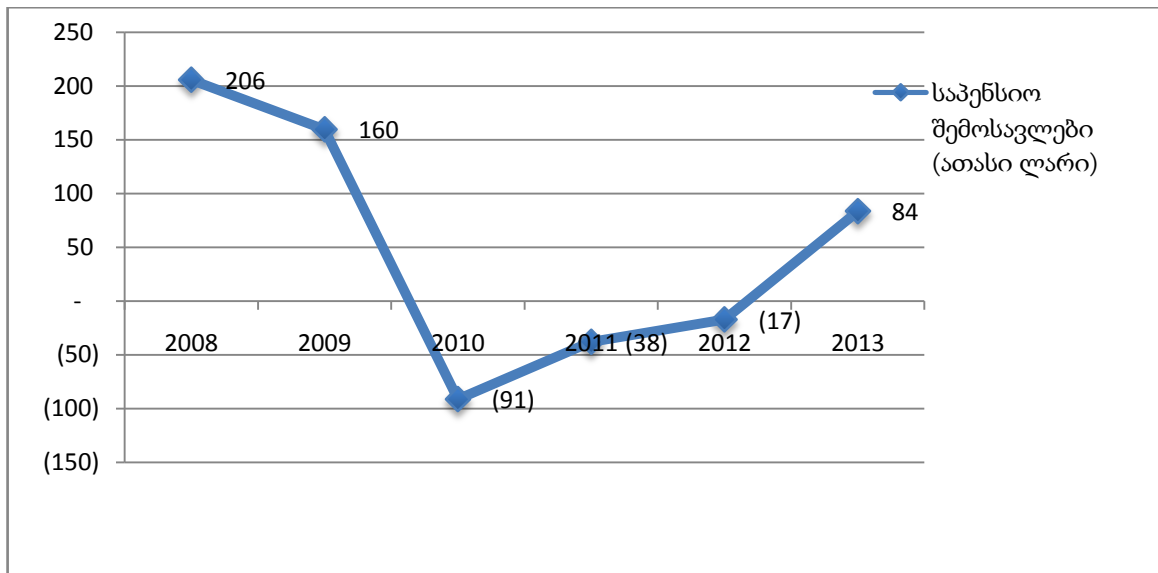
დიაგრამა №6. სადაზღვევო ინვესტირების ალოკაცია (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები.

კვლევის ფარგლებში, საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსურ მონაცემებზე დაყრდნობით, განხორციელდა საპენსიო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების შესწავლა, რომლის საფუძველზეც გამოვლინდა, რომ მას განვითარების არასტაბილური ტენდენცია ახასიათებს (იხ. დიაგრამა №7). საპენსიო შემოსავლები 2010-2012 წლებში უარყოფითია, რომელიც 2013 წელს, მართალია, 84 ათასს აღწევს, მაგრამ კვლევის საანგარშებო პერიოდის განმავლობაში (2008-2013 წ.), 59 %-ით არის შემცირებული.

დიაგრამა №7. შედეგები საპენსიო საქმიანობიდან (2008-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები.

2008-2013 წლებში საპენსიო საქმიანობიდან წმინდა საკომისიო შემოსავალმა 1,71 მლნ. ლარი შეადგინა, ხოლო საკომისიო ხარჯებმა - 1,57 მლნ ლარი (იხ.

ცხრილი №2).

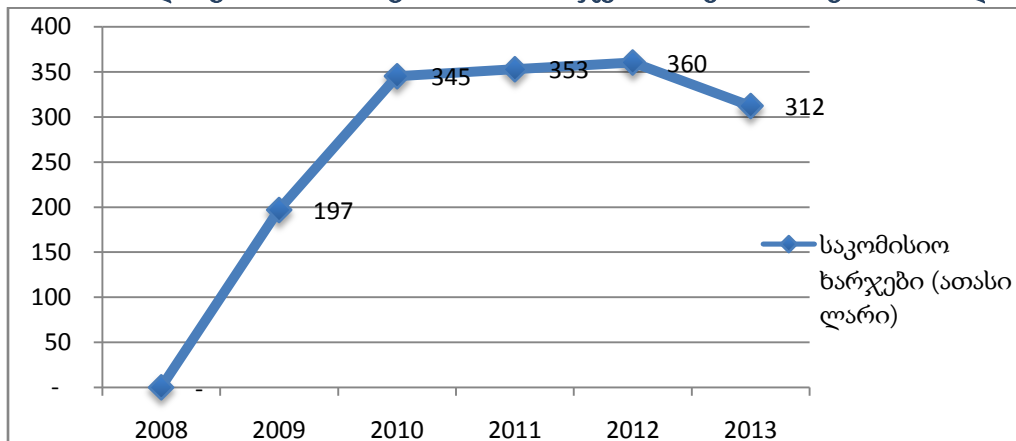
ცხრილი №2. საპენსიო საქმიანობა (2008-2013 წ.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	სულ
საკომისიო შემოსავალი	98 793	300 582	254 099	314 831	343 325	395 871	1 707 501
საკომისიო ხარჯები	-	196 956	345 324	352 866	360 460	312 306	1 567 911
სხვა პირდაპირი შემოსავლები	122 894	74 216					197 110
სხვა პირდაპირი ხარჯები	15 918	18 154					34 072
საპენსიო საქმიანობიდან წარმოშობილი ზარალი			-	-	-	-	-
შედეგი საპენსიო საქმიანობიდან, წმინდა	205 769	159 688	(91 225)	(38 035)	(17 134)	83 565	302 628

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები.

საპენსიო საქმიანობიდან მიღებულ შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის სხვაობა ძალიან მცირეა. იგი გამოწვეულია საკომისიო ხარჯების ზრდით (იხ. დიაგრამა №8). კვლევის საანგარიშგებო პერიოდის დასაწყისიდან, 2008 წლიდან, საკომისიო ხარჯების ნულოვანი მაჩვენებელი დღეისათვის, 2013 წლის მდგომარეობით, 312 ათასს აღწევს. 2008-2012 წლებში საკომისიო ხარჯები მზარდია. მცირედით იკლებს (13 %-ით) 2013 წელს წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით.

დიაგრამა №8. საკომისიო ხარჯები საპენსიო საქმიანობიდან

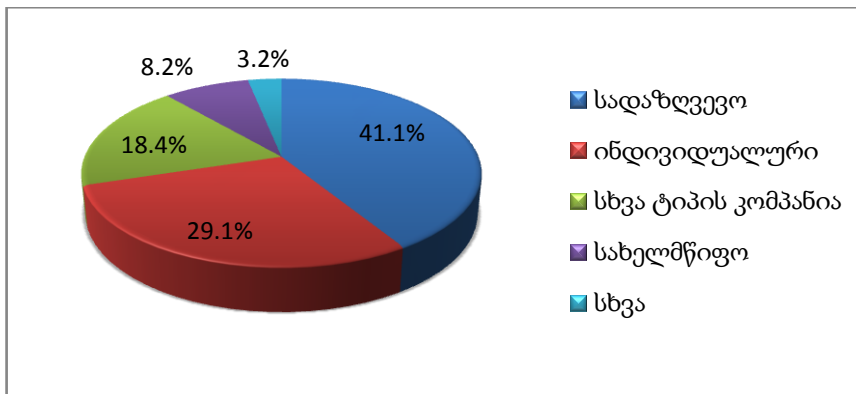

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები.

სადაზღვევო სექტორის ინვესტიციები ქართულ ეკონომიკაში

საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 26 იანვრის №11 დადგენილების, ჰოსპიტალური სექტორის განვითარების გენერალური გეგმის ფარგლებში, 100 ახალი საავადმყოფოს მშენებლობის პროექტში ჩართვა ხელისუფლებამ სადაზღვევო კომპანიებსაც შესთავაზა (ლიბერალი თ. გ.). საქართველოში ჩატარებული კვლევების მიხედვით, პრივატიზაციისა და ჰოსპიტალურ პროგრამაში სადაზღვევო კომპანიების ჩართვის შემდეგ, 2012 წლის მდგომარეობით, ქვეყანაში მოქმედი საავადმყოფოების 41 % სადაზღვევო კომპანიების მფლობელობაშია (იხ. დიაგრამა №9) (საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო 2012).

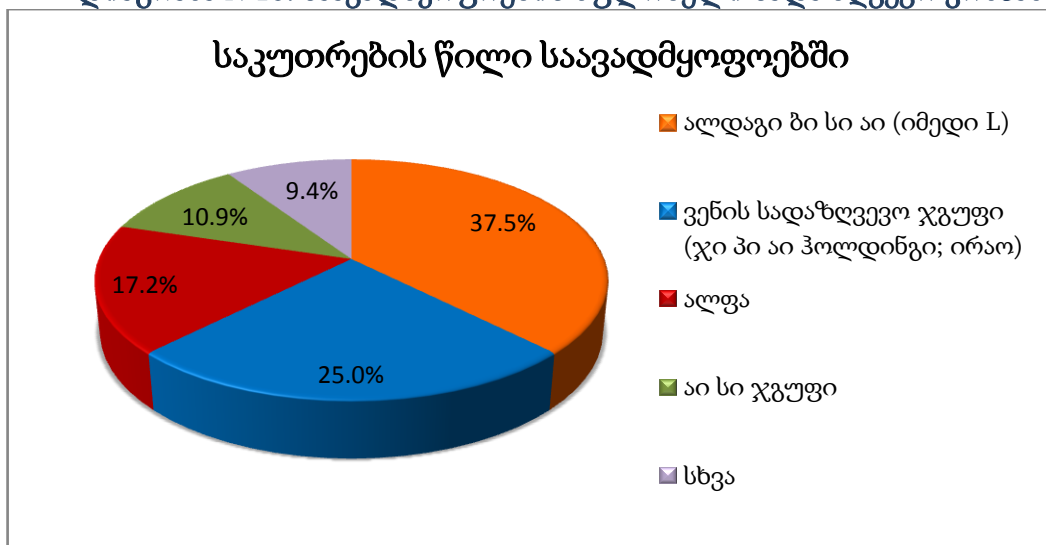
დიაგრამა №9. საავადმყოფოების საკუთრების ტიპები

წყარო: საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო. საქართველოს ჰოსპიტალური სექტორი. 2012 თბილისი.

ჩატარებული კვლევის მიხედვით, როგორც ნაჩვენებია დიაგრამა №9-ზე, საქართველოში ჰოსპიტალური სექტორის ყველაზე დიდი წილი (41 %) სადაზღვევო ორგანიზაციების საკუთრებაშია. სადაზღვევო კომპანიების მფლობელობაში არსებული საავადმყოფოების საკუთრების ანალიზის საფუძველზე კი გამოვლინდა, რომ მათ 80 %-ზე მეტს 5 კომპანია, „ალდაგი ბი სი აი“, „ჯი პი აი ჰოლდინგი“, „ირაო“, „აი სი ჯგუფი“ და „ალფა“ ფლობს (იხ. დიაგრამა №10).

დიაგრამა №10. საავადმყოფოების მფლობელი სადაზღვევო კომპანიები

წყარო: საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო. საქართველოს ჰოსპიტალური სექტორი. 2012 თბილისი

მოცემული კვლევის ფარგლებში, გათვალისწინებული იყო სიღრმისეული ინტერვიუს მეთოდით, ხსენებული ხუთი სადაზღვევო კომპანიის („ალდაგი ბი სი აი“, „ჯი პი აი ჰოლდინგი“, „ირაო“, „აი სი ჯგუფი“, „ალფა“) ფინანსური მენეჯერების გამოკითხვა, მაგრამ, რამდენადაც, მათგან მონაწილეობა მხოლოდ ერთმა მიიღო, საქართველოს ჰოსპიტალური სექტორის განვითარების გენერალური გეგმის ფარგლებში, განხორციელებული სადაზღვევო ინვესტიციების შესახებ, არსებობს მხოლოდ ერთი კომპანიის მონაცემი, რაც შეადგენს, დაახლოებით, 32 მლნ. ლარის ინვესტიციას 10 რეგიონულ საავადმყოფოზე. მართალია, ინტერვიუს ფარგლებში, მოხდა ფართოდ განზოგადება საქართველოში მიმდინარე სადაზღვევო ინვესტიციების შესახებ, თუმცა, რაიმე სტატისტიკის დადგენა და გარკვეული ფაქტორების გამოვლენა, რაც გავლენას ახდენს სადაზღვევო ინვესტიციებზე და აყალიბებს მის თავისებურებებს საქართველოში, მოცემულ შემთხვევაში, შეუძლებელია, რადგან არარელევანტურია, რომ შედეგები ეყრდნობოდეს ერთი კომპანიის მონაცემებს.

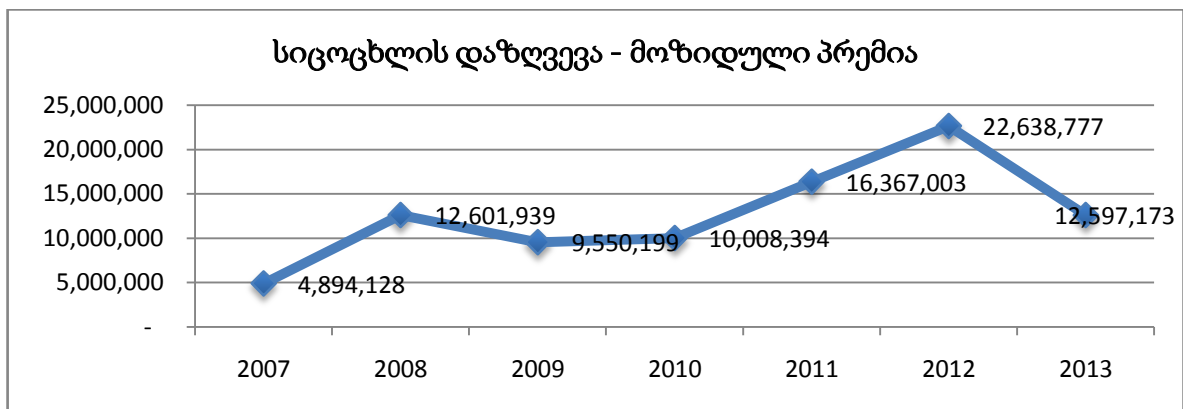
საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო პოტენციალის ანალიზი

სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის ბაზრების განვითარება საქართველოში

სადაზღვევო სექტორში ყველაზე დიდი საინვესტიციო პოტენციალი გააჩნია სიცოცხლის დაზღვევას და საპენსიო ფონდებს. კერძოდ, ხდება გრძელვადიანი რესურსების აკუმულირება და მათი დიდი ნაწილის ინვესტირება ეკონომიკაში. საქართველოში ჩატარებული კვლევები მოწმობს, რომ სიცოცხლის დაზღვევის ბაზარი განუვითარებელია და შესაბამისად, ვერ უზრუნველყოფს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო პორტფელს გრძელვადიანი რესურსებით (სტუდენტური კვლევები 2012). საჭიროა, რომ შეიქმნას სრულყოფილი საკანონმდებლო სისტემა სიცოცხლის დაზღვევის სფეროში, რომელიც უნდა ეფუძნებოდეს პოლისის მფლობელის და სადაზღვევო კომპანიის დაბალანსებულ ინტერესებს.

დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის 2013 წლის მონაცემების მიხედვით, საქართველოში ცხრა სადაზღვევო კომპანია - „ალდაგი ბი სი აი“, „ჯი პი აი ჰოლდინგი“, „არქიმედეს გლობალ ჯორჯია“, „ირაო“, „აი სი ჯგუფი“, „ალფა“, „პსპ სამედიცინო დაზღვევა“, „ქართუ“, „ტაო“ — აწარმოებს სიცოცხლის დაზღვევას (სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური 2014). სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 2010 წლიდან მართალია იზრდება მოზიდული პრემიის ოდენობა, მაგრამ 2013 წლიდან კვლავ იკლებს 44 %-ით წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით (იხ. დიაგრამა №11). ამასთანავე, მოზიდული პრემიის მოცულობა საკმაოდ მცირეა, შესაბამისად, დაბალია როგორც სიცოცხლის დაზღვევის წილი ბაზარზე - 2013 წლის მონაცემებით იგი მხოლოდ 2,67 %-ს შეადგენს (იხ. ცხრილი №3), ასევე სიცოცხლის დაზღვევის მოზიდული პრემიის წილი მშპ-ში — 2013 წლის მონაცემებით, მისი წილი მშპ-ში განისაზღვრება 0,05 %-ით (იხ. დიაგრამა №12 და დიაგრამა №13).

დიაგრამა №11. სიცოცხლის დაზღვევის ბაზრის განვითარების დინამიკა
მოზიდული პრემიის მიხედვით (2007-2013 წ.)

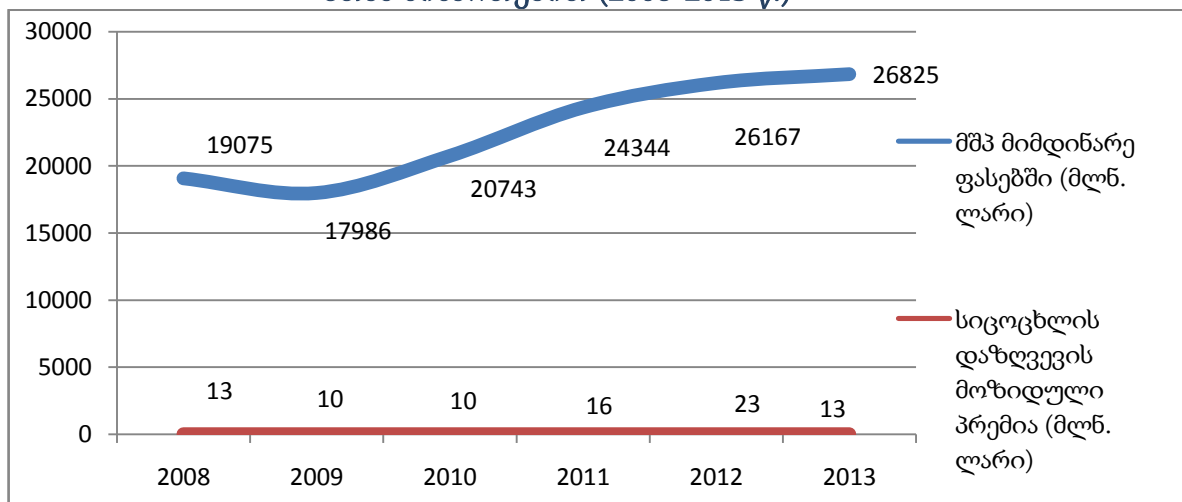
წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. ვებ. გვერდი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. <http://insurance.gov.ge/Page3.htm>.

ცხრილი №3. სიცოცხლის დაზღვევის ბაზრის სტრუქტურა (2007-2013 წ.)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
მოზიდული პრემია (ლარი)	4 894 128	12601 939	9 550 199	10008 394	16367 003	22638 777	12597 173
წილი ბაზარზე	4,12 %	4,63 %	2,65 %	2,77 %	5,10 %	4,39 %	2,67 %

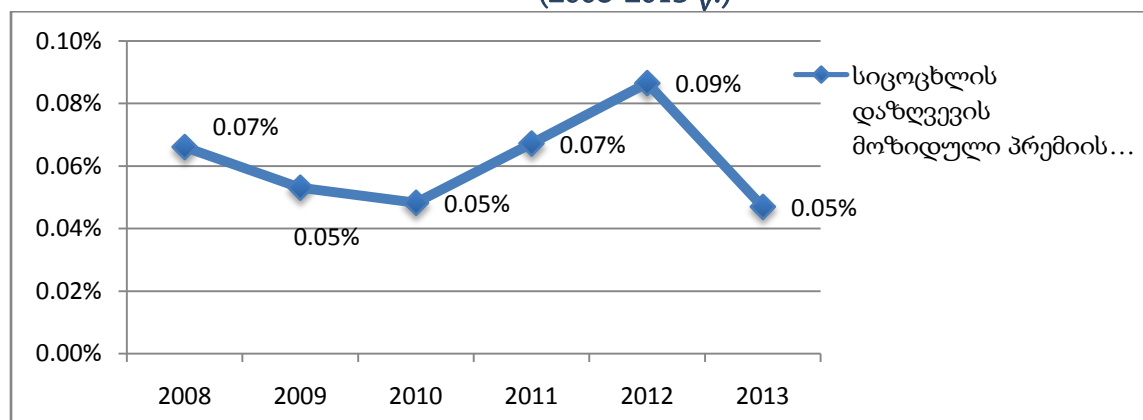
წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. ვებ-გვერდი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები.

დიაგრამა №12. სიცოცხლის დაზღვევის მოზიდული პრემიის სტრუქტურა მშპ-სთან მიმართებით (2008-2013 წ.)

წყარო: საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი.

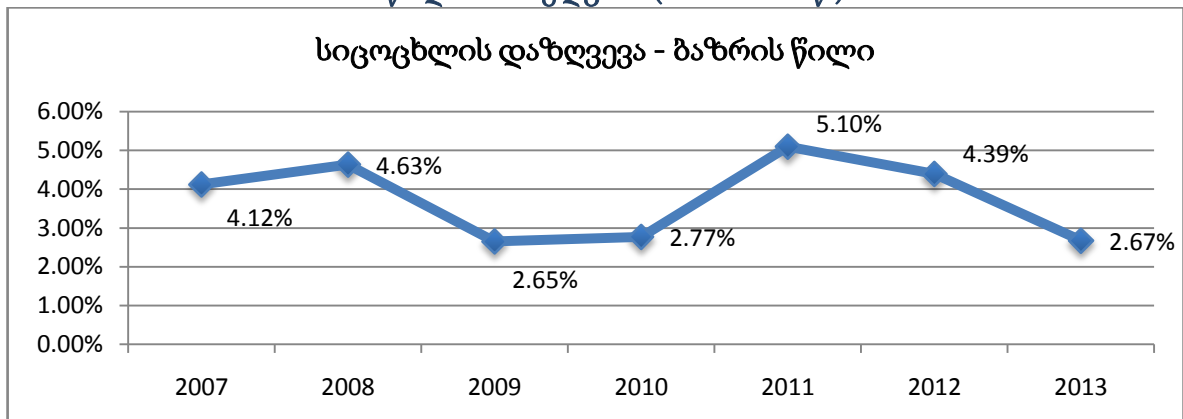
დიაგრამა №13. სიცოცხლის დაზღვევის მოზიდული პრემიის წილი მშპ-ში (2008-2013 წ.)

წყარო: საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი. ვებ-გვერდი. http://geostat.ge/?action=page&p_id=115&lang=geo.

სადაზღვევო ბაზრის ბოლო 7 წლის მონაცემები ცხადყოფს, რომ სიცოცხლის დაზღვევის ბაზარს განვითარების არასტაბილური ტენდენცია ახასიათებს. მართალია, 2011 წელს ბაზრის წილი 54 %-ით იზრდება წინა წელთან შედარებით და 7 წლიანი სტატისტიკის განმავლობაში, ფიქსირდება ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი, 2012-2013 წლებში კვლავ მცირდება, შესაბამისად 14%-ით და 39%-ით (იხ. დიაგრამა №14).

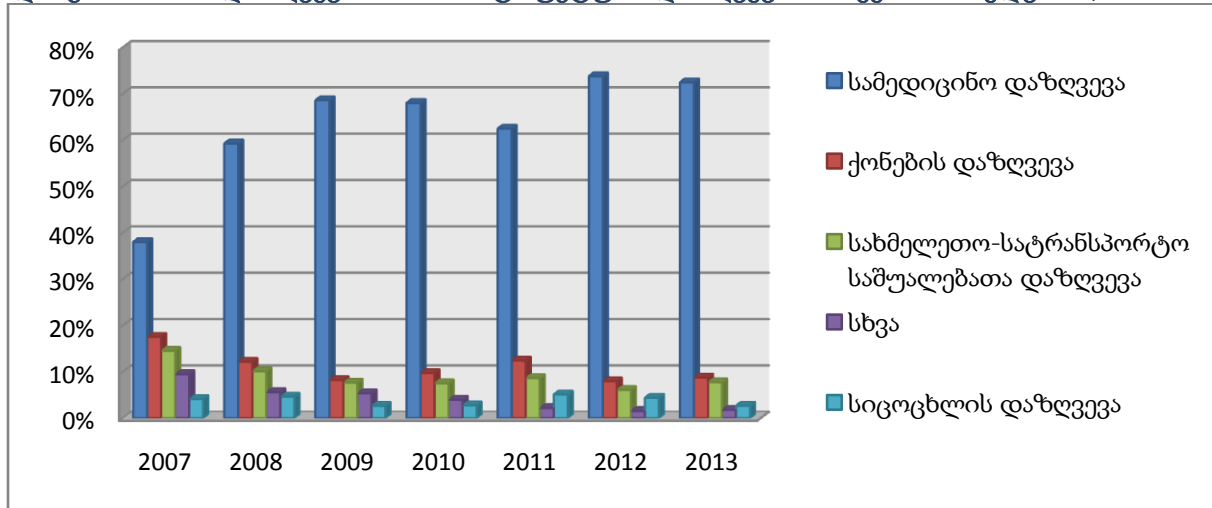
დიაგრამა №14. სიცოცხლის დაზღვევის ბაზრის განვითარების დინამიკა ბაზრის წილის მიხედვით (2007-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. ვებ-გვერდი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები.

საქართველოს დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახურის მონაცემებით, 2013 წლისთვის საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე დაზღვევის 18 სახეობაა წარმოდგენილი. დაზღვევის სახეობებს შორის, საერთო რეიტინგში, სიცოცხლის დაზღვევა 2011-2013 წლებში მე-4 პოზიციაზე იმყოფება სამედიცინო, ქონების და სახმელეთო-სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევის შემდეგ, რაც გარკვეულწილად დადებითი ტენდენციაა, გამომდინარე იქიდან, რომ შესაბამის რეიტინგში, 2007-2010 წლებში, სიცოცხლის დაზღვევა მე-5 ადგილზე იმყოფება (იხ. დიაგრამა №15).

დიაგრამა №15. დაზღვევო ბაზრის სტრუქტურა დაზღვევის სახეების მიხედვით (2007-2013 წ.)

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

საქართველოში სიცოცხლის დაზღვევის ბაზარზე, მიუხედავად გარკვეული დადებითი ტენდენციებისა, ჩატარებული კვლევები ადასტურებს, რომ აღნიშნული ინდუსტრია პრაქტიკულად განუვითარებელია (სტუდენტური კვლევები 2012). კვლევის ფარგლებში გამოკითხული ექსპერტების მიერ, დასახელებულია ძირითადი მიზეზები, რაც აფერხებს საქართველოში სიცოცხლის დაზღვევის განვითარებას:

➤ **„საზოგადოების მენტალიტეტი.** ქართული საზოგადოების დიდი ნაწილი, შეიძლება ითქვას, რომ სკეპტიკურადაა განწყობილი სადაზღვევო ინდუსტრიის მიმართ, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც საქმე სიცოცხლის დაზღვევას ეხება, რადგან ის, თავისი არსით, დაზღვევის გრძელვადიან სახეს წარმოადგენს. პოლისის მოქმედება ვრცელდება 10-20 და მეტი წლის განმავლობაში. პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობის, მაღალი ინფლაციის პირობებში, გრძელვადიანი ინვესტიციები არ არის მოსახლეობისათვის საინტერესო;

➤ **ინფორმაციის ნაკლებობა.** სიცოცხლის დაზღვევის განვითარებას ასევე მნიშვნელოვნად აფერხებს ინფორმაციის ნაკლებობა. არ ხდება საზოგადოების ინფორმირება აღნიშნული სფეროს სარგებლიანობის შესახებ. როდესაც დაზღვეული, სადაზღვევო პრემიის გადახდის შემდეგ, უმოკლეს ვადაში, პირადად არ იღებს სარგებელს, მისთვის ეს ფულის გაფლანგვასთან ასოცირდება. მაშინ, როდესაც

კონკრეტული პიროვნების გადაცვალების შემდეგ, სიცოცხლის დაზღვევის პოლისის არსებობისას, მრავალი ფინანსური პრობლემა ეხსნება მისი ოჯახის წევრებს, განსაკუთრებით, ოჯახის მარჩენალის სიკვდილის შემთხვევაში;

➤ **ეკონომიკური მდგომარეობა.** ექსპერტების მოსაზრებების საფუძველზე შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ყველა დასახელებული მიზეზი ერთ ფაქტორს უკავშირდება და შესაბამისად, საქართველოში სიცოცხლის დაზღვევის განუვითარებლობის უმთავრეს ბარიერს ეკონომიკური მდგომარეობა წარმოადგენს. საქართველოში მაკროეკონომიკური ფონიდან გამომდინარე, ვერ ხდება ფინანსური რისკის შეფასება. სიცოცხლის დაზღვევა კი, თავისი არსიდან გამომდინარე, გრძელვადიან პერსპექტივაში ეფუძნება პრემიის სარგებლის მიღებას, რის გარანტიასაც ქართული სადაზღვევო კომპანიები ვერ უზრუნველყოფენ, რაც თავის მხრივ, საზოგადოების უნდობლობას იწვევს სადაზღვევო ინდუსტრიის მიმართ და თავს იჩენს გარკვეული მენტალური პრობლემები.“

ამდენად, სანამ აქტუალურია საქართველოში მწვავე ეკონომიკური და მენტალური პრობლემები და ვიდრე, გარკვეულწილად მაინც, არ მოხდება მათი აღმოფხვრა, ნაკლებად მოსალოდნელია სიცოცხლის დაზღვევის ინდუსტრიის ზრდა.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის 2013 წლის მონაცემებით, კერძო საპენსიო დაზღვევას რეგისტრირებული 14 სადაზღვევო კომპანიიდან მხოლოდ ორი, „ალდაგი ბი სი აი“ და „ჯი პი აი ჰოლდინგი“ სთავაზობს მომხმარებლებს. ბოლო ორი წლის განმავლობაში საპენსიო ფონდების რაოდენობის მკვეთრი შემცირება აღნიშნული ბაზრის არასტაბილურობასა და განვითარების დაბალ დონეზე მიუთითებს (*იხ. ცხრილი №4*).

ჩატარებული კვლევის მიხედვით, მოსახლეობის მხრიდან არასახელმწიფო საპენსიო დაზღვევის მცირე სტიმული შეინიშნება. „ასეთი სადაზღვევო პროდუქტებისთვის საუკეთესო გამოსავალია კომპანიის მხრიდან მათში დიდი ინვესტირების განხორციელება, რაც მოხმარდება პროდუქტის რეკლამირებას, რათა გახდეს უფრო მიმზიდველი მომხმარებლისთვის, რაც თავის მხრივ, გამოიწვევს

შესაბამისი ბაზრის ზრდის ტემპის მატებას“ (სტუდენტური კვლევები 2012).

ცხრილი №4. საპენსიო ფონდები საქართველოში (2008-2013 წ.)

	ორგანიზაციის დასახელება	რაოდენობა
2008	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს საქართველოს სადაზღვევო და საპენსიო ჰოლდინგი; სს საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანია იმედი L; საქართველოს ეროვნული ბანკი (საპენსიო სქემა); შპს სადაზღვევო კომპანია ტაო; შპს დაზღვევის საერთაშორისო კომპანია ირაო; შპს სადაზღვევო კომპანია პარტნიორი.	7
2009	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს სადაზღვევო კომპანია ჯი პი აი ჰოლდინგი; სს საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანია იმედი L; შპს სადაზღვევო კომპანია ტაო; შპს დაზღვევის საერთაშორისო კომპანია ირაო; შპს სადაზღვევო კომპანია პარტნიორი.	6
2010	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს სადაზღვევო კომპანია ჯი პი აი ჰოლდინგი; სს საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანია იმედი L;	3
2011	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს სადაზღვევო კომპანია ჯი პი აი ჰოლდინგი; სს საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანია იმედი L;	3
2012	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს სადაზღვევო კომპანია ჯი პი აი ჰოლდინგი;	2
2013	სს სადაზღვევო კომპანია ალდაგი ბი სი აი; სს სადაზღვევო კომპანია ჯი პი აი ჰოლდინგი;	2

წყარო: სეზ. ფინანსური სტაბილურობა. არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები. სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები.

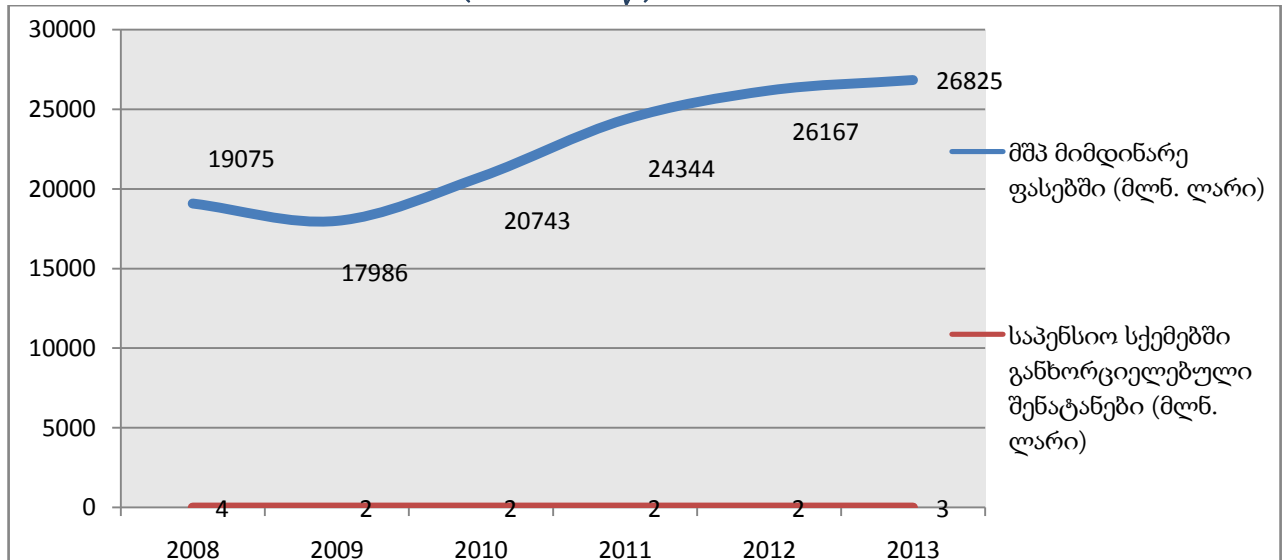
საქართველოს ეროვნული ბანკის მონაცემების მიხედვით, 2008 წლიდან დღემდე საპენსიო სქემებში განხორციელებული შენატანები შემცირებულია 37 %-ით (იხ. ცხრილი №5). ამასთანავე, ძალიან დაბალია საპენსიო შენატანების წილი მშპ-ში, რომლის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი კვლევის საანგარიშგებო პერიოდის დასაწყისში, 2008 წელს ფიქსირდება — 0,02 %, რის შემდეგაც, 2009-2013 წლებში მხოლოდ 0,01 %-ს შეადგენს (იხ. დიაგრამა №16 და დიაგრამა №17).

ცხრილი №5. საპენსიო სქემაში განხორციელებული საპენსიო შენატანები (2008-2013 წ.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
საპენსიო შენატანები (ლარი)	4 433 849	2 277 894	2 393 288	2 117 817	2 407 256	2 779 415

წყარო: სებ. ფინანსური სტაბილურობა. არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები. სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები.

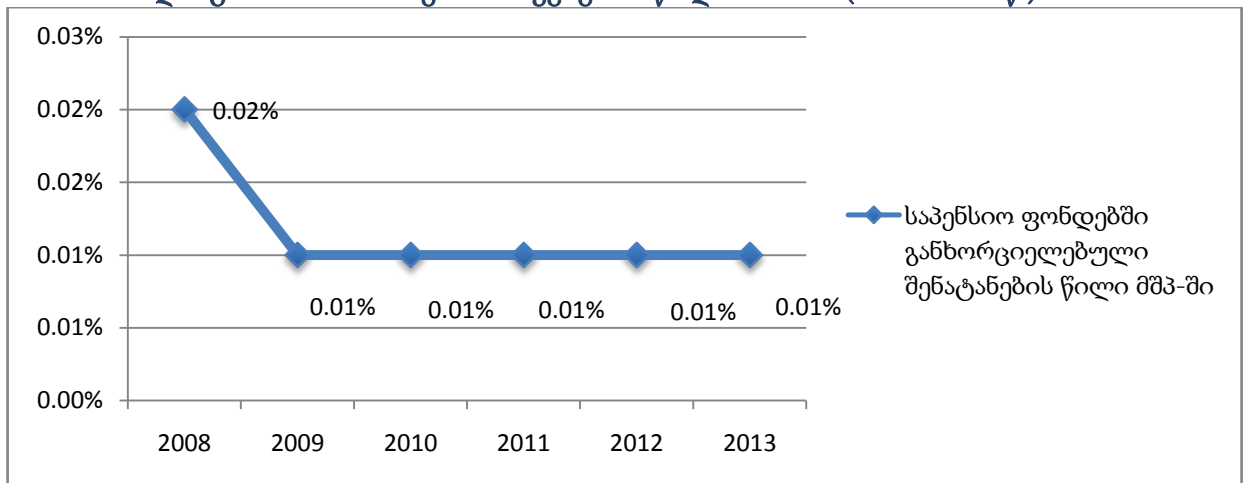
დიაგრამა №16. საპენსიო შენატანების მოცულობა მშპ-სთან მიმართებით (2008-2013 წ.)

წყარო: საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი. ვებ-გვერდი.

http://geostat.ge/?action=page&p_id=115&lang=geo.

დიაგრამა №17. საპენსიო სქემების წილი მშპ-ში (2008-2013 წ.)

წყარო: საქსტატი. მშპ და ეროვნული შემოსავალი. ვებ-გვერდი.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური, კოეფიციენტური ანალიზი

საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო პოტენციალის შეფასებისა და განსაზღვრისთვის, ნაშრომში გამოყენებულია ფინანსური კოეფიციენტური ანალიზი საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების, საბალანსო და მოგება-ზარალის უწყისების საფუძველზე.

კოეფიციენტური ანალიზი, ზოგადად, გულისხმობს საფინანსო ანგარიშგების მუხლებისა და ერთი და იმავე ანგარიშგების განსხვავებული მუხლების უერთიერთკავშირის გამოკვლევას. კოეფიციენტების ორი ტიპი არსებობს: ბალანსური კოეფიციენტი — ინფორმაცია სექტორის ფინანსურ მდგომარეობაზე დროის განსაზღვრულ მომენტში ბალანსის შედგენის დროს და შემოსავლის / ბალანსის ანგარიშგების კოეფიციენტი — ინფორმაცია სექტორის საქმიანობის რაიმე ასპექტზე (კბილცეცხლაშვილი 2012).

კოეფიციენტების საშუალებით შესაძლებელია მოხდეს საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი და მისი „სიჯანსაღის“ შეფასება (ახლანდელი კოეფიციენტის წარსულ და მომავალ კოეფიციენტთან შედარება), რათა დადგინდეს სექტორის განვითარების დინამიკა. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში წარმოდგენილია საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების ბოლო 6 წლის (2008-2013 წ.) მონაცემები და მათ შესაბამისად

დათვლილი კოეფიციენტები. იმისათვის, რომ მოხდეს ზოგადი ფონის ასახვა, კოეფიციენტური ანალიზი ჩატარებულია საშუალო მაჩვენებლებზე (იხ. ცხრილი №6).

ცხრილი №6. საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური კოეფიციენტები

კოეფიციენტი	კალკულაცია	2008	2009	2010	2011	2012	2013	AVERAGE
<i>ლიკვიდობის კოეფიციენტები:</i>								
მიმდინარე კოეფიციენტი	აქტივები / ვალდებულებები	1,15	1,20	1,26	1,22	1,23	1,30	1,23
სააქციო კაპიტალთან ვალის დამოკიდებულების კოეფიციენტი	მთლიანი ვალი / სააქციო კაპიტალი	6,99	6,60	7,83	5,89	5,95	4,34	6,26
ვალის და მთლიანი აქტივების დამოკიდებულების კოეფიციენტი	მთლიანი ვალი / მთლიანი აქტივები	0,87	0,83	0,79	0,82	0,81	0,77	0,82
<i>აქტიურობის კოეფიციენტები:</i>								
დიტორული მოთხოვნების ბრუნვა (RT)	წმინდა სადაზღვევო შემოსავალი / მოთხოვნები დაზღვევიდან და გადაზღვევიდან	1,23	1,60	0,03	0,07	0,04	0,07	0,51
დებიტორული მოთხოვნების ბრუნვა დღეებში	365 / RT							718
<i>მომგებიანობის კოეფიციენტები:</i>								
მოგება ინვესტიციაზე ROI	წმინდა მოგება / მთლიანი აქტივები	(0,03)	0,05	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01
მოგება საკუთარ კაპიტალზე ROE	წმინდა მოგება / მთლიანი კაპიტალი	(0,26)	0,32	0,02	0,03	0,03	0,05	0,03

წყარო: სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. ვებ-გვერდი. სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები. <http://insurance.gov.ge/Page3.htm>.

ლიკვიდობის კოეფიციენტები:

მიმდინარე კოეფიციენტი — ასახავს ვალების დაფარვის შესაძლებლობას აქტივებით. მოცემულ შემთხვევაში, კოეფიციენტი 1,23 იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის 1 ლარის ვალდებულების დაფარვა ხდება 1,23 ლარის აქტივით.

სააქციო კაპიტალთან ვალის დამოკიდებულების კოეფიციენტი — ასახავს ვალით და საკუთარი კაპიტალით დაფინანსების დამოკიდებულებას. მოცემულ შემთხვევაში, კოეფიციენტი 6,26 იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის აქტივების დაფინანსება, დაახლოებით, 6-ჯერ მეტი ნასესხები კაპიტალით ხდება.

ვალის და მთლიანი აქტივების დამოკიდებულების კოეფიციენტი — ასახავს ჩარჩოებს, რომელშიც ხდება ნასესხები კაპიტალის გამოყენება. მოცემულ შემთხვევაში, კოეფიციენტი 0,82 იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფარგლებში, 1 ლარის აქტივი დაფინანსებულია 80 თეთრი ნასესხები კაპიტალით.

აქტიურობის კოეფიციენტები:

დებიტორული მოთხოვნების ბრუნვა (RT) — ასახავს რამდენჯერ მოხდა ვალდებულებების ბრუნვა (ნაღდი ფულით) წლის განმავლობაში; იძლევა ინფორმაციას ვალდებულებების ხარისხზე. შესაბამისად, მოცემული კოეფიციენტი 0,51 (ნაკლები 1-ზე) იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის მიერ, მოვალეებისგან დებიტორული დავალიანების ამოღება ხდება, დაახლოებით ორ წელიწადში ერთხელ.

დებიტორული მოთხოვნების ბრუნვა დღეებში (RTD) — ასახავს მოთხოვნის ამოღების დღეების საშუალო რაოდენობას. მოცემულ შემთხვევაში, დებიტორული მოთხოვნის ბრუნვადობა არის 718 დღე.

მომგებიანობის კოეფიციენტები:

მოგება ინვესტიციაზე ROI — ასახავს არსებული აქტივებით მოგების მიღების მთლიან ეფექტურობას; ინვესტირებული კაპიტალის გამომუშავების სიმძლავრე.

მოგება საკუთარ კაპიტალზე ROE — ასახავს გამომუშავების სიმძლავრეს აქციონერების ნარჩენი ღირებულების ინვესტიციაზე.

რენტაბელობის კოეფიციენტები ROI და ROE, რომელთა საფუძველზეც ხდება ინვესტირებული კაპიტალის გამომუშავების სიმძლავრის და გამომუშავების სიმძლავრის აქციონერების ინვესტიციაზე ნარჩენი ღირებულების გამოთვლა, მოცემულ შემთხვევაში ტოლია, შესაბამისად, 0,01 და 0,03. ეს მონაცემები ძალიან მცირეა, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზარი დაბალლიკვიდურია.

შედეგების ინტერპრეტაცია და დისკუსია

საერთაშორისო საინვესტიციო მოდელების შესწავლის შედეგად გამოვლინდა, რომ სადაზღვევო კომპანიებმა და საპენსიო ფონდებმა მოახდინეს ცენტრალიზება განვითარებულ ბაზრებზე. დიდ ბრიტანეთსა და აშშ-ში, სადაც ინსტიტუციური ინვესტორები არიან უფრო დიდი, ვიდრე კონტინენტურ ევროპაში, ისტორიულად, უფრო ნაკლებად იყვნენ შეზღუდულები რეგულაციებით და მათ ხელი შეუწყვეს ლიკვიდური და დახვეწილი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ჩამოყალიბებას. მათმა ღრმა და სტაბილურმა „კულმა“ შეამცირა არასტაბილურობა. აშშ-ში მათ ასევე მნიშვნელოვნად შეუწყვეს ხელი კორპორატიული ობლიგაციების ბაზრის ზრდას.

კონტინენტური ევროპის უმეტეს ნაწილში ვრცელი საპენსიო PAYG სისტემამ შეზღუდა საპენსიო ფონდები. ამას გარდა, საპენსიო ფონდებისა და სადაზღვევო კომპანიების ინვესტიციები რეგულირდებოდა უფრო მძიმედ და იქმნებოდა ტენდენცია, რომ ფოკუსირებული ყოფილიყო სახელმწიფო ობლიგაციები. ბანკები დომინირებდა ფინანსურ სისტემას, მაშინაც კი, როდესაც აქციებისა და კორპორატიული ობლიგაციების ბაზარი განუვითარებელი იყო.

ტენდენციურად კონტინენტური ევროპა მიყვებოდა აშშ-ს და დიდ ბრიტანეთს. საპენსიო ფონდები იზრდება სწრაფად, რადგან მთავრობა მიზნად ისახავს PAYG სისტემიდან გადასვლას. ასევე, მოსალოდნელია, რომ რეგულაციები გახდეს ნაკლებად შემზღუდავი, ხოლო აქტივები უფრო დივერსიფიცირებული, რის

შედეგადაც დაფინანსების სისტემაში საბანკო სექტორი ჩანაცვლდება აქციებითა და ობლიგაციებით.

განვითარებული ბაზრების გამოცდილება ასახავს, თუ რა დიდი და სასარგებლო ეფექტი შეიძლება იქონიოს საპენსიო ფონდებმა და სადაზღვევო კომპანიებმა კაპიტალის ბაზრის განვითარებაზე. დიდ ბრიტანეთსა და აშშ-ში საპენსიო ფონდებისა და სადაზღვევო კომპანიების ზრდა მართავს ლიკვიდური და სტაბილური საფონდო ბაზრის წარმოქმნას და ხვეწს კორპორატიული ობლიგაციების ბაზარს. კონტინენტურ ევროპაში, ისტორიულად, ინსტიტუციური ინვესტორები უფრო მეტად მცირე როლს ასრულებდნენ, მაგრამ ბოლო პერიოდში მათი მნიშვნელობა გაიზარდა და რამდენადმე შეამცირა საბანკო დაფინანსება.

საქართველოს საფონდო ბაზარზე, ამ ეტაპზე, არც ერთი სადაზღვევო კომპანია არ არის წარმოდგენილი. კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, მათი საინვესტიციო პოტენცილიც, მოცემული მომენტისთვის, ძალიან მცირეა იმისათვის, რომ შეასრულონ მნიშვნელოვანი როლი და ხელი შეუწყონ საფონდო და კორპორატიული ობლიგაციების ბაზრის განვითარებას და სტაბილიზაციას. აღნიშნულის ძირითადი მიზეზი მოზიდული პრემიის სიმცირეში მდგომარეობს. 2013 წლის მონაცემებით, მთლიანი ბაზრის მოზიდული პრემიის წილი მშპ-ში მხოლოდ 1,76 %-ს შეადგენს, რაც საბჭოთა პერიოდის მაჩვენებელზეც, 3,3 %-ზე დაბალია. ზოგადად, სოციალისტური წყობიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი პერიოდი საქართველოს ფინანსურ სისტემაზე მწვავედ აისახა. თუმცა, კრიზისული პერიოდი საკრედიტო დაწესებულებებმა, ბანკებმა, დაძლიეს და დღეისათვის წარმატებით ფუნქციონირებენ, რაც მოცემულ კვლევაშიც დასტურდება სადაზღვევო კომპანიებისა და კომერციული ბანკების შედარების საფუძველზე.

გასათვალისწინებელია სახელმწიფოს როლი ფინანსური ინსტიტუტების გამართულად ფუნქციონირებაში. 1990 წლის ჰიპერინფლაციისა და 2008 წლის აგვისტოში რუსეთის მიერ, საქართველოში განხორციელებული შეიარაღებული საბრძოლო მოქმედებების შემდეგ, მწვავე ფინანსური კრიზის დაძლევაში დიდი

წვლილი მიუძღვის სახელმწიფოს, რომელმაც უზრუნველყო ომისშემდგომ კომერციული ბანკების ჩვეულ სამუშაო რეჟიმში დაბრუნება. საბანკო სექტორისგან განსხვავებით, სადაზღვევო კომპანიებში სახელმწიფოს მხრიდან ლობისტური პოლიტიკის პრეცედენტი არ არსებობს.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში სადაზღვევო ინვესტიციების მთავარი რესურსები, სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევა, პრაქტიკულად განუვითარებელია. კვლევის შედეგიდან გამომდინარე, მათი ზრდა მოსალოდნელია, რამდენადაც გაჯანსაღდება ქვეყნის ეკონომიკური კლიმატი, ამალდება ცხოვრების დონე და მოსახლეობისთვის სადაზღვევო პროდუქტების (სიცოცხლის დაზღვევა, საპენსიო დაზღვევა) როლი ფუფუნების საგნიდან ტრანსფორმირდება აუცილებელ საჭიროებად.

კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ სადაზღვევო აქტივების ძალიან დიდი ნაწილი განთავსებულია საბანკო დეპოზიტებზე. ეს გარემოება, თავისთავად, უინტერესოს ხდის მოსახლეობისთვის სიცოცხლის დაზღვევას და შესაბამისად, აფერხებს სადაზღვევო ინვესტიციების განვითარებას. ეკონომიკური არასტაბილურობის და მაღალი ინფლაციის პირობებში მოსახლეობისთვის ნაკლებად მიმზიდველია გრძელვადიანი ინვესტიციები და ისინი არჩევენ საბანკო პროდუქტებს, სადაც პირდაპირ, მესამე „პირის“ შუამავლობის გარეშე, შესაძლებელია ანაბრის გახსნა და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, უფრო დიდი საპროცენტო სარგებელის მიღება, ვიდრე ამას სიცოცხლის დაზღვევის პოლისი სთავაზობს.

ანალოგიური სიტუაციაა საპენსიო დაზღვევის ბაზარზეც. კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, საპენსიო ფონდებში განხორციელებული შენატანების წილი მშპ-ში ბოლო 5 წლის განმავლობაში, 2009-2013 წლებში, ტენდენციურად შეადგენს 0,01 %-ს. ეს ფაქტი თავისთავად ადასტურებს და ცხადყოფს, რომ საქართველოში საპენსიო დაზღვევა პრაქტიკულად არ ვითარდება.

კვლევის ფარგლებში ჩატარებული საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური „აუდიტი“, კოეფიციენტური ანალიზის საფუძველზე, ვერ იძლევა სადაზღვევო ინვესტიციების პოტენციალის დადებითად შეფასების საშუალებას. ანალიზმა აჩვენა, რომ კაპიტალში ძალიან მაღალია ნასესხები თანხის ოდენობა, რაც იმის მანიშნებელია, რომ ქართულ სადაზღვევო კომპანიებში ვერ ხდება აქტივებისა და ვალდებულებების დაბალანსება. ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად კი აუცილებელია, რომ დაიხვეწოს ფინანსური სისტემა, ხოლო ფინანსურმა მენეჯერებმა შეიძინონ გამოცდილება, განვითარებული ბაზრების ტენდენციების შესაბამისად.

დასკვნა და რეკომენდაციები

სადაზღვევო სექტორი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკაში. საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით, სადაზღვევო კომპანიები გრძელვადიან დაფინანსებას, ძირითადად, კაპიტალის ბაზრის მეშვეობით უზრუნველყოფს. ჩატარებული კვლევა ცხადყოფს, რომ ქართულ სადაზღვევო სექტორს შედარებით მცირე წვლილი შეაქვს ქვეყნის ეკონომიკის ინვესტირებაში.

საქართველოში სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო ფონდები, ამჟამად, არ არის მიმართული საფონდო ბაზარზე და იმ საინვესტიციო პროგრამებზე, რაც უზრუნველყოფს, ეკონომიკის ინვესტირებას. თუმცა, ამასთანავე, აუცილებლად გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ საქართველოში, ეკონომიკური არასტაბილურობის პირობებში, საბანკო დეპოზიტების გარდა, პრაქტიკულად, არც არსებობს სხვა, სტაბილურ შემოსავლიანი საინვესტიციო ინსტრუმენტები, რაშიც შესაძლებელი იქნება კაპიტალის დაბანდება.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევა, რაც მსოფლიოში წარმოადგენს ინვესტირების მთავარ წყაროს, საქართველოში მცირედ არის განვითარებული. სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის აქტივების მცირე მოცულობა და მშპ-ში დაბალი წილი, საშუალოდ 0,06 % (სიცოცხლის დაზღვევა) და 0,01 % (საპენსიო დაზღვევა) მეტყველებს რომ სადაზღვევო სექტორის როლი

დაბალია ქვეყნის ეკონომიკის ინვესტირებაში. ასევე, სტატისტიკური ანალიზი ცხადყოფს, რომ საქართველოს ეკონომიკაში სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო პოტენციალი დაბალია და ქართული სადაზღვევო კომპანიები არ წარმოადგენენ ინსტიტუციურ ინვესტორებს, რომ უზრუნველყონ ინვესტიციების შემოდინება და ხელი შეუწყონ ქვეყანაში საფონდო ბაზრის განვითარებას. სადაზღვევო კომპანიები თანხების კონცენტრირებას არ ახდენენ საფონდო ბაზარზე და ძირითადად, მიმართულია საბანკო სექტორში, რომელიც ფინანსურ ბაზარზე მთავარი მოთამაშეა.

განვითარების ამ ეტაპზე, საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო საქმიანობა უმნიშვნელოა. მთავარი მიზეზი კი, სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის განუვითარებლობაშია, რადგან, როგორც კვლევის შედეგად დადგინდა, განვითარებულ ბაზრებზე, სადაზღვევო აქტივებში, სწორედ, მათი წილი ჭარბობს, რაც დასავლურ სადაზღვევო კომპანიებს საშუალებას აძლევს, რომ შექმნან გრძელვადიანი პორტფელები და უზრუნველყონ მნიშვნელოვანი და გრძელვადიანი ინვესტიცია ნაციონალურ და გლობალურ ეკონომიკაში.

კვლევის მიხედვით, ქართული სადაზღვევო სექტორის განვითარებაზე უარყოფითად მოქმედებს საზოგადოების უნდობლობა სადაზღვევო კომპანიის მიმართ, რაც აბრკოლებს სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის განვითარებას. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით საქართველოში სახელმწიფო ძალიან მცირე როლს თამაშობს სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის განვითარების ხელშეწყობაში. ქვეყანაში სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით მიზანშეწონილია მათზე გარკვეული საგადასახადო შეღავათების დაწესება.

აბსტრაქტი

შესავალი: მსოფლიოში საფონდო ბაზრებზე სადაზღვევო კომპანიები და საპენსიო ფონდები ერთ-ერთი ძირითადი მონაწილეები არიან და მნიშვნელოვან ინვესტიციებს ახორციელებენ ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვის ოპერაციებით.

ნაშრომის მიზანია, საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო საქმიანობის ანალიზი და მისი სამომავლო პერსპექტივების განსაზღვრა, რათა გამოვლინდეს სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო პოტენციალი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის. **მეთოდოლოგია:** აღწერითი კვლევის საფუძველზე მოხდა სადაზღვევო ინვესტიციების თეორიული ბაზისის შესწავლა და საერთაშორისო საინვესტიციო მოდელების განხილვა. **რაოდენობრივი კვლევის** ფარგლებშიც მოხდა საქართველოს სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო საქმიანობის ანალიზი და სადაზღვევო კომპანიების, როგორც ინსტიტუციური ინვესტორების როლის განვითარების პერსპექტივების შეფასება. **კვლევის თვისებრივი კომპონენტის ფარგლებში განხორციელდა** ქართული სადაზღვევო კომპანიების ფინანსური მენეჯერების გამოკითხვა სიღრმისეული ინტერვიუების მეთოდით. **შედეგები:** საქართველოში სადაზღვევო სექტორს, გლობალური ტენდენციებისგან განსხვავებით, აქვს გაცილებით უფრო დაბალი კაპიტალიზაცია, ვიდრე საკრედიტო დაწესებულებებს (ბანკებს), რომელთა საშუალო მაჩვენებელი 2008-2013 წ. შესაბამისად ტოლია: ერთი სადაზღვევო კომპანია — საშუალოდ, 6 მლნ. ლარი სააქციო კაპიტალი, ერთი კომერციული ბანკი - საშუალოდ, 2 015 მლნ. ლარი სააქციო კაპიტალი. რაც შეეხება აქტივების მოცულობას, 2008-2013 წლებში, საშუალოდ, ერთი კომერციული ბანკის აქტივები, თითქმის 45-ჯერ აღემატება ერთი სადაზღვევო კომპანიის აქტივების საშუალო მაჩვენებელს. ამის გამო, საქართველოში საბანკო სექტორი ფინანსური ბაზრის მთავარი მოთამაშეა. **შედეგების ინტერპრეტაცია:** სადაზღვევო ინვესტიციების როლის განვითარებას აფერხებს ქვეყნის ეკონომიკური ფონი და საინვესტიციო გარემო, სადაც არ არსებობს არეალი კაპიტალდაბანდების განსახორციელებლად. ასევე დაბალია სიცოცხლისა და საპენსიო დაზღვევის ბაზრების განვითარების დონე, რაც გამოწვეულია საზოგადოების უნდობლობით სადაზღვევო ინდუსტრიის მიმართ. **დასკვნა:** საქართველოს ეკონომიკაში სადაზღვევო სექტორის საინვესტიციო პოტენციალი არის დაბალი. გამომდინარე იქიდან, რომ სადაზღვევო სექტორისათვის უმთავრეს საინვესტიციო წყაროს

წარმოადგენს სიცოცხლის და საპენსიო დაზღვევა, მიზანშეწონილია მათი განვითარების ხელშეწყობის მიზნით დაზღვევის ამ სახეებზე გარკვეული საგადასახადო შეღავათების დაწესება.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: ინვესტიციები, სადაზღვევო ინვესტიციები, კაპიტალის ბაზარი, ეკონომიკის ინვესტირება, საინვესტიციო პოტენციალი.

Perspectives of Insurance Companies, as a Source to Finance National Economic

Tengiz Verulava, Doctor of Medical Science. Iliia State University

Teona Eliashvili, Agriculture Project Management Agency, Agroinsurance Program

Account Manager

Abstract

Introduction: Insurance companies and pension funds in the stock markets are one of the main participants and are carrying out significant investments by the securities purchase and sale transactions. Paper aims to analyze the insurance sector in the current investment activities and to define its future prospects, in order to identify investment opportunities of Insurance companies in the country's economic development. **Methodology:** according to the purpose of the work was undertaken: Descriptive study, based on which were studied theoretical basis of the insurance investments and was reviewed international investment models. Within quantitative study was held the analysis of the insurance sector investment activities and the rate of insurance companies, as institutional investors on the role of development. Within the qualitative component of the study was carried out a survey of Georgian insurance companies' financial managers, in-depth interviewing method. Results: In Georgia the insurance sector in contrast of the global trends has a much lower market capitalization than credit institutions (Banks). With an average rate during the study period

(2008-2013.) respectively equal to: One insurance company - on average 6 million Gel share capital, a commercial bank - on average 2 015 million Gel share capital. As for the volume of assets, in the years 2008-2013, on average, one of the bank's assets were almost 45 times higher than the average indicator of the insurance company's assets. Therefore, the banking sector is the main player in the financial market in Georgia. **Interpretation of Results:** A major reason, which hinders the development of the role of the insurance investment of the country's economic situation and investment environment, where there is no scope for the implementation of capital. The development level of life and pension insurance markets is also low, due to the public distrust for the insurance industry. **Conclusion:** investment potential of the insurance sector in the economy is low, due to the fact that the insurance sector is the main source of investment for life and pension insurance. In order to promote the development of certain types of insurance it is recommended to introduce tax advantages.

Key Words: Investmnets, Insurance Investment, Georgia, Capital Market, Finance Economic, Investment Potential.

ბიბლიოგრაფია

City of London Corporation. "Insurance companies and pension funds as institutional investors: global investment patterns." London, 2011.

"Council of Europe." *3rd General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 1992.* <http://www.cpt.coe.int/en/annual/rep-03.htm#III>, June 4, 1993.

"Health Policy, Health Economics, Insurance – ჯანდაცვის პოლიტიკა, ჯანდაცვის ეკონომიკა, სადაზღვევო საქმე." *Insurance* . May 2014. <http://heconomic.wordpress.com/>.

Wyman, Oliver. *Funding the future - Insurers' role as institutional investors.* Brussels, June 2013.

Азарченков, Артем Борисович. *Страхование кредитных рисков торговых операций*. Москва, 2007.

Бажанов, Глеб Сергеевич. *Перспективы использования страховых фондов как источника инвестирования экономики России*. Ростов-на-Дону, 2012.

«Знай страхование!» Глава 7. *Страхование кредитов*. <http://www.znay.ru/guide/gdv/02-07-1.shtml> (дата обращения: 26 Ноября 2009 г.).

ვერულავა, თენგიზ. *სალექციო კურსი "სადაზღვევო საქმე". სადაზღვევო რეზერვები*. თბილისი, 2012.

კბილცეცხლაშვილი, თეა. *სალექციო კურსი "ჯანდაცვის და სადაზღვევო საქმის ფინანსური მენეჯმენტი". კოეფიციენტების ანალიზი*. თბილისი, 2012.

„ლიბერალი.“ *ახალი "100 ახალი საავადმყოფო"*. <http://www.liberali.ge/> (წვდომილი 2010 წლის 24 თებერვალი).

მაცნე, საქართველოს საკანონმდებლო. "ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი." 05 25, 2000.

საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო. „საქართველოს ჰოსპიტალური სექტორი.“ თბილისი, 2012.

"საქართველოს ეროვნული ბანკი." *სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მონაცემები*. მარტი 2013. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=531>.

„საქართველოს ეროვნული ბანკი.“ *არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები*. 2014 წლის მაისი. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>.

"საქართველოს ეროვნული ბანკი." *კომერციული ბანკების ფინანსური მაჩვენებლები*. მაისი 2014. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=404>.

საქართველოს ეროვნული ბანკი. "წლიური ანგარიში." თბილისი, 2013.

„საქართველოს საფონდო ბირჟა.“ *საბროკერო კომპანიები*. 2014 წლის მაისი.

http://www.gse.ge/default_GEO.asp.

"საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური." *საგარეო ვაჭრობა*. მარტი 2013.

http://geostat.ge/?action=page&p_id=136&lang=geo.

„საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.“ *მშპ და ეროვნული*

შემოსავალი. 2014 წლის მაისი. <http://geostat.ge/>.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო. 2014

წლის მაისი. <http://www.moh.gov.ge/>.

„სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.“

სტატისტიკური მონაცემები. 2014 წლის მაისი. <http://insurance.gov.ge/>.

„სტუდენტური კვლევები .“ *სიცოცხლის დაზღვევის განუვითარებლობის მიზეზები*

საქართველოში. 2012. <http://studentresearch.iliauni.edu.ge/>.

„სტუდენტური კვლევები .“ *არასახელმწიფო საპენსიო დაზღვევა*. 2012.

<http://studentresearch.iliauni.edu.ge/>.